

Sproglige noter til Hebraisk II

Det følgende er sproglige noter til pensum i hebraisk på Det Teologiske Fakultet, KU, foråret '08. Hensigten er at bidrage til, at man i stedet for mekanisk at bruge en facitliste à la J.J. Owens' "Analytical Key" gradvis vænner sig til at kunne gennemskue flere og flere problemer på egen hånd og kun får hjælp med de virkelig forklaringskrævende fænomener. Hvad der kræver forklaring beror imidlertid på mit fuldstændig subjektive skøn, og forslag til forbedring af noterne er meget velkomne.

Der begyndes nænsomt: Til de første fem vers er kommenteret alle gloser, som ikke forekommer i gloselisten til F.A.J. Nielsen, *Bibelsk Hebraisk Grammatik* (Anis 2007), og alle gloser, som ikke uden videre kan slås op under den form, de har i teksten. Eneste undtagelser:

- Man forventes selv at kunne hitte ud af at pille ׀-præfixet ("og" / "men") og den bestemte artikel ׀ af nominerne.
- Tilsvarende formodes man at vide, at når noget starter med ׀, så er det nok et verbum i konsekutiv imperfektum (eller at hvis det starter med ׀ – så er det sikkert alm. imperfektum 3. person), og skal altså slås op under dét, som kommer efter de bøjningselementer, der er sat foran.
- Pronominalsuffixer er heller ikke kommenteret: Man bedes altså fx selv regne ud, hvad ׀ betyder, når man har slået ׀ op på s. 250 i grammatikken.
- At endelser kan variere, når nominer står i konstruktform, forventes også at være kendt.

Paragrafnumre og sidetal henviser til Flemming Niensens grammatik.

Fra og med vers 6 aftager hjælpsomheden gradvis, og man skal altså være i besiddelse af en ordbog samt efterhånden øve sig i at finde rundt i grammatikken.

Af ordbøger kan anbefales:

- W.L. Holladay, *A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* (billig, bærbar og på Guds eget sprog: engelsk).
- W. Gesenius, *Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament* (har det hele med; ideel hvis man kan tysk).
- L. Koehler & W. Baumgartner, *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* (intet mindre end fremragende, men stor og dyr).¹

Et lille tip: Det kan aldrig skade at bruge skriftstedsregisteret i grammatikken: Her kan man se, at eksempler fra fx. 2 Mosebog 3,1-5 bruges på s. 34, 46, 93, 106, 121, 131 (to gange), 134 og 140 i grammatikken. Så får man ganske gratis illustreret én eller anden grammatisk pointe ved hjælp af de vers, man alligevel skulle læse.

Søren Holst, april '08

---

¹ Følgende ordbøger er mindre oplagte:

F. Brown, S.R. Driver og C.A. Briggs, *Gesenius Hebrew and English Lexicon* (storartet ordbog, men svær at finde rundt i, da alting skal slås op under rekonstruerede rødder og ikke under ordets grundform).

S.P. Tregelles, *Gesenius' Hebrew-Chaldee Lexicon* (håbløst forældet og grundlæggende uanvendelig, da den næsten intet oplyser om ordenes bøjningsformer).

Exodus kap. 3-4; 6,2-12; 6,28-8,11; 19-20

Kapitel 3

vers 1)

הֲיִהְיֶה – her (forhåbentlig) ikke svært genkendeligt, men bemærk til senere brug paradigmet s. 187 til venstre.

רָעָה – verbet רָעָה: ”at være hyrde (for)”, men hvilken ”måde” er det, jf. § 2.6.1 (s. 62-65)?

וְתָרַו – samme herre optræder som תָּרַו i grammatikken.

פָּהֵן – præst (fungerer i praksis som et nomen, men kunne opfattes som en verbalform: hvilken?).

אֶתְרַי – jf. אֶתְרַי i grammatikken.

וַיִּבֵּא – et hult verbum, jf. § 2.6.4.2.1 (s. 77-78). I netop dette (kolossalt hyppigt forekommende) tilfælde både hult og *lamed-alef*, bid mærke i paradigmet s. 193, du får brug for det igen.

הַרְבֵּה – bjerget הַרְבֵּה = Horeb. Det afsluttende הָ : se § 2.1.5 (s. 42).

vers 2)

וַיִּרְאֶה – et *lamed-he*-verbum, jf. § 2.6.4.1.6 (s. 74-76), men en særligt ondartet variant med laryngal som 2. rodbogstav og ר, der ikke kan fordobles, som 1. rodbogstav. Voldsomt hyppigt verbum med eget pardigme s. 181 øverst. Hvilken ”stamform”/konjugation er det (*qal*, *pi’el* osv.)?

בְּלֶבֶת – לֶבֶת, ”flamme” i konstruktform, med præpositionen בְּ, jf. § 2.5.1 (s. 60).

אֵשׁ – ild.

מִתּוֹךְ – slås op under תּוֹךְ (om præpositionen מִן, se § 2.5.2, s. 60).

הַסִּנֵּה – הַסִּנֵּה = tornet gevækst af en slags.

וַיִּרְאֶה – samme verbum, som indledte verset, men i en anden stamform.

בִּעֵר – verbet בִּעֵר: ”at brænde”.

בְּאֵשׁ – præpositionen בְּ + bestemt artikel, § 2.5.1.1 (s. 60) + velkendt nomen.

אֵינְנִי – se under אֵינְנִי/אֵינִי i grammatikken.

vers 3)

וַיִּאמֶר – paradigme for אָמַר, se s. 163

אֶסְרֶה – et hult verbum (paradigme s. 187-88) i impf. 1. pers, dvs. slås op under סוּר. Om הָה-
endelsen, se § 2.6.1.1.4 (s. 64 øverst).

מִרְאֵה – nomen med samme rod som et *lamed-he*-verbum fra v. 2. Gæt betydningen.

הַגִּדְלִי – הַגִּדְלִי staves også med *waw*: גִּדּוּל, således i grammatikkens gloseliste.

מִדּוּעַ – ”hvorfor”.

vers 4)

סָר – et hult verbum, vi genkender fra v. 3, nu i en anden måde end imperfektum.

לְרִאוֹת – infinitiv m/ præpositionen לְ af et *lamed-he*-verbum, vi nu kender godt.

vers 5)

תִּקְרַב – impf. af קָרַב: ”at nærme sig”. Hvorfor er forstavelsen תִּ?

הֵלֵם – ”herhen”

שָׁל – et *pe-nun*-verbum, § 2.6.4.1.2 (s. 72-73), hvor 1.-radikal i imperativ helt forsvinder.

Paradigme s. 164.

נָעַל – ”sandal” m. bøjningsendelse og pronominalsuffix.

מֵעַל – to sammenvoksede præpositioner; jf. den uhyre nyttige oversigt § 2.5.4 (s. 61).

רָגַל – ”fod”. Mht. endelserne: sammenlign med רָגְלִי.

עוֹמֵד – er verbum, som uden vanskelighed kan slås op, hvis man er opmærksom på samme detalje, som vi tidligere havde med הִגְדֵּל: At en o-vokal både kan skrives med og uden et selvstændigt *waw*. Første rodbogstav er laryngal (paradigme s. 156-57), men i denne verbalmåde er formen regelmæssig, så formen svarer til det stærke verbum (paradigme s. 153-55).

vers 6)

יָרָא – et *pe-waw/jod*-verbum, og altså *ikke* verbet רָאָה, som vi havde i v. 2, 3 og 4; ligheden er årsag til mange trælse forvekslinger, men som regel er der forskelle i vokaliseringen at gå efter.

Til støtte herfor: Bid nøje mærke i paradigmet, s 186 øverst.

מִהֵבִיט – et *pe-nun*-verbum, forstavelsen הֵבִיט skyldes stamformen, og מִיְּ er en præposition.

vers 7)

רָאָה רְאִיתִי – jf. § 3.3.2.5.1.1 (s. 124-26).

מִפְּנֵי – det skulle helst være til at gætte, at det er et sammensat præpositionelt udtryk bygget på פְּנֵי, ellers check den nyttige liste § 2.5.4 (s. 61).

פִּי – om denne vanvittigt almindelige konjunktions betydninger: § 3.1.3 (s. 94).

יִדְעָתִי – paradigme for *pe-waw* med laryngal som tredje rodbogstav, se s. 176.

8)

וְאָרַד – et af de tre hyppigste *pe-waw/jod*-verber. Så *alef* må være ... hvad? (Paradigme s. 165).

וְלִהְעֲלֹתוֹ – *lamed-he* med laryngal som 1. rodbogstav, paradigme s. 178-79. Om brugen af infinitiv m/ לְ, se § 3.3.2.5.2.1 (s. 127).

הִהוּא – en *qere perpetuum*, dvs. man skal læse noget andet end der står, og ordet forekommer så hyppigt, at man bare skal kunne det udenad. Jf. § 1.9 (det øverste af eksemplerne på nederste del af s. 34).

זָבַת – et hult verbum: paradigme s. 187-88. Formen er participium. Hvorfor er endelsen תָּ?

הַכְּנַעֲנִי og resten af verset – man behøver ikke bruge tid på at slå kanaanæerne, hittitterne, amoritterne, perizitterne, hivitterne og jebusitterne op. Men hvad er formen egentlig?

9)

וְאֵשֶׁר – om den relative konjunktion וְאֵשֶׁר, se § 3.1.2 (s. 94) og ikke mindst 3.4.2.1 (s. 138-39).

10)

לְכָה – et af de uhyre få verber i GT, som er egentligt uregelmæssige: Opfører sig som *pe-waw/jod*, skønt roden er הלך (dvs. ה bortfalder hyppigt). Bør kunnes udenad. Se paradigme s. 168. Om imperativ med endelsen הָה, se § 2.6.1.1.3 (s. 63).

וְהוֹצֵא – endnu ét af de tre hyppigste *pe-waw/jod*-verber i GT. Formen er mindre hyppig, men burde være til at regne ud. Paradigme for kombinationen *pe-waw + lamed-alef* s. 185.

11)

אֵלֶּיךָ – uregelmæssigt verbum (bøjes som *pe-waw/jod*, men er det ikke helt) sidst set i v. 10. Form: jf. אָרַד i v. 8.

אוֹצִיא – jf. הוֹצֵא i v. 10

12)

עִמָּךְ – præp. m/ suffix. Når suffixet ligner femininum, er det ikke fordi Gud synes, Moses er en tøsedreng, men snarere en pausalform (det lille kolon over ordet er det næstvigtigste skille tegn efter "atnach")

וְהָאֵלֹהִים – hvilken del af verset refererer וְהָאֵלֹהִים til? (Der er flere "rigtige" svar, og det er sådan set eksegetik og ikke grammatik ... men alligevel).

בְּהוֹצִיאָהּ – hvilken funktion har בְּ i denne sammenhæng?

וְתַעֲבֹדוּן – imperfektum med "paragogisk" nun, § 2.6.1.1.2 (s. 63) – spiller ingen rolle for betydningen.

הָאֵלֹהִים – også i v. 6 og 11 optrådte Gud med artikel: "Guden". Er der mon en sproglig ell. indholdsmæssig grund?

13)

בָּא – hul rod, snart velkendt?

וְאֶמְרָתִי – til en afveksling en konsekutiv perfektum. Hvad bruges den mest til? § 3.3.2.4.5 (s. 122-23)

אֵלֵיכֶם – præp. m/ suffix og "bindevokal" skrevet med *jod* – men et øjeblik efter har vi אֵלֵיכֶם uden *jod*. De tog det ikke så nøje i Mosaisk Sprognævn dengang.

אִמְרָה – *pe-alef*, og derfor groft uregelmæssigt i 1. person éntal impft. Paradigme s. 163.

14)

אֵלֵיךָ אֵשֶׁר – formen skulle for så vidt være uproblematisk (paradigme s. 187 til venstre). Men hvad synes I, sætningen betyder, hvis I bruger hvad I véd om imperfektum, § 3.3.2.4.2 (s. 119-121)? Kunne Septuaginta-oversætteren sin hebraiske grammatik, da han skrev εἶμι ὁ ὢν?

vers 15)

לָדָר לָדָר – se § 3.2.6.1.1 (s. 106).

vers 16)

לֵךְ וְאַסְפֹּתָ – hvad kan man heraf lære om den konsekutive perfektums funktion (s. 122-23 igen)?

לְאָמַר – som indledning til direkte tale: Svarer til kolon på dansk, § 3.3.2.5.2.1 (s. 127-28). Jf. paradigme s. 163.

הִעָשׂוּי – pass.ptcp. af *lamed-he*-verbum: Den oprindelige 3.-radikal *jod* dukker op § 2.6.4.1.6 (s. 74-76). Verbet er vanvittig hyppigt forekommende. Paradigme for kombinationen *lamed-he* + laryngal som 1. rodbogstav, se s. 178-79.

vers 17)

וְאָמַר – *pe-alef* i 1. ps. sing. impft.: De to gange *alef* smelter sammen, § 2.6.4.1.1 (s. 72).

אֶעֱלֶה – hos *lamed-he*-verber med laryngal som 1. rodbogstav kan imperfektumsformerne i *qal* og *hif'il* være ens. Jf. paradigme s. 178-79. Men det grumme hyppige verbum עלה (lær udenad!) er rundt regnet det eneste i kategorien, der forekommer i begge stamformer, så at man selv ud fra sammenhængen må afgøre, om der står ”jeg vil gå op” eller ”jeg vil føre op”.

vers 18)

נִקְרָה – tekstkritik indgår ikke i pensum. Men hvis det gjorde, ville det være værd at bemærke, at både Septuaginta, Vulgata, div. targumer + den samaritanske Pentateuk har læst נִקְרָה. Hvad er mon rigtigst?

וְשָׁלַחְתָּ – jf. § 2.3 (s. 55-57) om talord.

vers 19)

וַיִּתֵּן – verdens almindeligste *pe-nun*-verbum. Har eget paradigme s. 182. Lær udenad!

וַיִּלְחָץ – usædvanlig brug af regelmæssigt bøjet infinitiv, hvor man ville forventet den stærkt bøjede form לִלְחֹץ.

וְלֹא – indleder her noget, som vi må oversætte med en betingelsesbisætning.

vers 20)

וַיְהִי כִּי תִּי – dødirriterende verbum, *pe-nun* OG *lamed-he* og meget hyppigt, § 2.6.4.3 (s. 80). Se paradigme s. 184.

נִפְלְאֹתַי – oversættes som et nomen, men slås op under roden פלא.

וַיִּשְׁלַח – her *pi'el*, modsat *qal* i adskillige foregående vers. Check betydningsforskel i ordbogen.

vers 21)

וַיִּנְתְּנֵי – endnu et eksempel på, at נתן har meget bredere betydningsfelt end dansk ”give”

וְהָאֵל – grammatisk problemfrit (håber jeg), men svært at finde et tilsvarende begreb på nudansk

בְּעֵינַי – konstrukt (m. præposition) af עֵינַי

וְהָיָה – jf. § 3.3.6 (s. s. 137).

תֵּלְכוּן – vores gode ven הֵלֶךְ (s. 168).

vers 22)

מְשַׁכְּנָתָה – fem. af שָׁכַן, m præposition + pronominalsuffix. Bemærk at suffixet הָּ med en prik i (*mappiq*, § 1.3.4, s. 27 øverst) er pronominalsuffix. Hvis det blot var femininums bøjningsendelse e.l. ville det være uden prik.

וּמְגַרְתָּ – ptcp. *ajin-waw* "hul rod", med præposition

כְּלִי – grundform כָּלִי

וּשְׂמֹלֶת – opslagsform שְׂמֹלֶת. Jf § 2.2.6.2.4.2 (s. 51).

וְשִׁמְתָם – "hul rod": *ajin-jod* til en afveksling. Paradigme s. 189 nederst. Der må skulle underforstås et objekt "det"/"disse ting".

בְּנִתֵיכֶם ... בְּנֵיכֶם – jf. § 2.2.3 (s. 44-45): Uregelmæssigt bøjede substantiver.

וְנִצְלָתָם – *pe-nun*. For *pe-nun*-verber, der kan bøjes i både *nif'al* og *pi'el* (det er heldigvis langt fra alle) gælder den ejendommelighed, at perfektumsformerne kan være ens i de to konjugationer: Hvis det er *nif'al*, er det synlige ׀ et bøjningsmærke, mens radikalen ׀ er reduceret til *dagesh* i *tsade*. Hvis det omvendt er *pi'el*, er *dagesh* et naturligvis mærke for den obligatoriske fordobling af midterradikalen, mens det synlige ׀ er første rodbogstav! Vælg selv (ud fra sammenhængen).

Kapitel 4

vers 1)

וַיַּעַן – *lamed-he*

כִּי – skal כִּי her oversættes "for" eller "men"? Jf. § 3.1.3 (s. s. 94-95).

vers 2)

מִזֶּה – dvs. מִזֶּה

vers 3)

וַיָּנֹס – *ajin-waw* ("hul rod").

vers 4)

וַיִּחְזַק ... וַיִּחְזַק – er der nogen indholdsmæssig forskel på verberne חָזַק og חִזְקָה?

vers 5)

לְמַעַן – se oversigten s. 61.

vers 6)

הִבְאִינָא – imperativ, *ajin-waw* ("hul rod"), *hif'il*

מְצַרְעֵת – verbalroden צרע – så regner I selv formen ud (kig evt. i ordbogen, hvilke stamformer der findes)?

vers 7)

הַשֵּׁב – Form: sammenlign m/ הִבְאִי i foregående vers.

שָׁבָה – der findes både to hyppige rødder שׁוּב, "at vende", og יָשַׁב, "at sidde", samt en mindre hyppig שָׁבָה, "at tage til fange", men her hjælper sammenhængen vel til at vælge.

vers 8)

יִשְׁמְעוּ לְקוֹל הָאֵת – at "adlyde" / "rette sig efter" hedder på hebraisk "at lytte til stemmen" – og det kan man åbenbart også gøre med fænomener, der ikke giver en lyd fra sig.

vers 9)

מִמֵּימֵי – uregelmæssig pluralis af מַיִם, jf. § 2.2.3 (s. s. 44-45), her med præposition.

הַיָּאֵר – "Nilen" har bestemt artikel ligesom på dansk.

תִּקְחָה – den groft uregelmæssige rod לָקַח, paradigme s. 174.

גַּם ... גַּם – hverken ... eller (גַּם i sig selv betyder typisk "også" og kombinationen med 2 x גַּם kunne også betyde "både ... og").

vers 10)

יְהִי אֵדְנִי – בִּי fungerer her som rent og skært udråbsord ("Ak, herre" ell. "lyt dog, herre"); fortolkerne er uenige om, hvorvidt det oprindeligt er præpositionen אֶת med 1. pers. pronominalsuffix (som det jo ligner) i en elliptisk konstruktion a la "(lad om nødvendigt straffen komme) over mig, Herre (men hør først på mig)!" – eller om det stammer fra det aramaiske verbum בַּעַה = "at bede/anråbe". Det er historisk interessant, men uden betydning for oversættelsen.

מֵאַזְדָּבְרָךְ אֶל־עַבְדְּךָ – en tidsbisætning (så hvilken form er אֶל־עַבְדְּךָ?)

פֶּה – uregelmæssigt bøjet substantiv, § 2.2.3 (s. 44-45), jf. konstruktformen i v. 12 og tre gange i v. 15.

כְּבַד־פֶּה – "epeksegetisk" konstruktforbindelse, § 3.2.6.4.7 (s. 109), dvs. konstruktledet karakteriserer absolutusledet nærmere; kan tit oversættes "af" ell. "med hensyn til", her: "tung af mund", dvs. "mundlam". Tilsvarende לְשׁוֹן כְּבֵד.

vers 11)

שָׁם – hyppig "hul" rod, sidst set i 3,22.

עִוְרָה ... פְּקֻחַ ... חֵרֶשׁ ... אֵלִים – stum, døv, seende, blind

vers 12)

וְהוֹרִיתִיָּהּ – *pe-waw/jod* og *lamed-he* (brandirriterende). Paradigme s. 186 nederst. Er også roden i substantivet Tora (תּוֹרָה), som ikke forekommer i vores pensum, men som I forhåbentlig kender fra Bibelkundskab (do. i v. 15).

vers 13)

בְּיַד־תְּשִׁלָּה – konstruktforbindelse med en hel verbalsætning (bestående af ét ord, תְּשִׁלָּה, men alligevel) som absolutusled. Jf. § 3.2.6.5.2 (s. 110).

vers 14)

וַיִּתֵּר – *lamed-he* med laryngal som 1. rodbogstav: Paradigme s. 178.

דָּבַר יְדָבַר – uden for *qal* har absolut infinitiv ikke nogen særskilt form, men svarer til inf.cstr. Men den genkendes på funktionen.

לְקַרְאָתָהּ – et præpositionelt udtryk (se s. 61), som ikke har noget at gøre med verbalroden קָרָא.

רָאָה – *lamed-he*-verbum m/ pronominalsuffix: § 2.7.6.6 (s. 88-89).

vers 16)

הוּא יִהְיֶה לְךָ לְפָהּ – Hvor man på dansk siger ”A skal være B for C” (fx ”Ib skal være træner for FCK”) bruger man på hebraisk 2 x לְ, men med lidt forskellig funktion: ”B לְ C לְ יִהְיֶה A”, altså ”A skal være for C (dativobjekt) til/som B (subjektsprædikat)”. Dvs. i en nogenlunde mundret dansk oversættelse vil man typisk ikke gengive det לְ som er knyttet til subjektsprædikatet.

vers 17)

אָשָׁר – viser אָשָׁר tilbage til det umiddelbart foregående nomen, אָשָׁר, eller til noget andet?

vers 18)

הַעוֹדִים חַיִּים – עוד, ”stadigvæk, atter, fortsat”, men også som abstrakt nomen ”vedvaren” e.l.. Her m/ spørgepartikel הֲ, som vokaliseres הִ foran laryngal med anden vokal end *qamets*, § 2.1.3 (s. 42) + pronominalsuffix (og adjektivet חַי = levende): ”Mon/om deres vedvaren levende”, dvs. ”om de stadig er i live”.

vers 19)

מָתוּ – ”e- perfektum” af מוּת, ”at dø”, jf. paradigme s. 187 til højre.

הַמְבַקְשִׁים – ptcp. med attributiv funktion, indledt med bestemt artikel (som et adjektiv), kan med fordel oversættes som relativsætning, § 3.3.2.5.3.3 (s. 132), dvs. ”de efterstræbende” = ”dem, der efterstræbte”

vers 21)

הֲאֵרָא – imperativ. Paradigme s. 171.

הֵמִלְכָתִּים – opslagsform מִלְכָּת m/ pleneskrevet vokal.

אָחֲזֵנִי – jf. v. 4, hvor vi havde *hif'il*, ”at gribe fat i”, her *pi'el*: ”at gøre hård”

vers 24)

הִמְתָּו – roden מוּת (jf. v. 19), men ikke *qal*. Forstavelsen ׀ (hvor man ville forvente ׀) må skyldes trykforskydning pga. pronominalsuffixet.

vers 25)

וַתִּגַּע – *pe-nun*. Der er ikke meget andet end *patach* under præfixet til at fortælle, hvilken konjugation, det er, men da roden stort set kun bruges i *qal* og *hif'il*, og *qal* skulle hedde וַתִּגַּע, så er det osse nok. Se paradigme s. 173.

לְרִגְלֵי – To spørgsmål: Hvem henviser pronominalsuffixet ”hans” til? Menes der ordret ”fødder” eller snarere noget uartigt (check ordbogen).

vers 26)

וַיִּרְךָ – *lamed-he*. ”At slappes” = ”give slip på”.

לְמוֹלַת – opslagsform מוֹלָה. Et *hapax legomenon* (=findes kun dette ene sted i Bibelen), men antageligt betyder det ”omskærelse(shandling)”, jf. det alt andet end sjældne verbum מוּל, ”at omskære”.

vers 27)

לְקִרְאָתָא – jf. note til vers 14.

וַיִּשְׁק – *pe-nun*.

vers 28)

וַיִּגַּד – *pe-nun*. Ikke *qal*. Hvad det så er, bør man få en anelse om pga. vokaliseringen m/ *patach* under præfikset, og anelsen bekræftes af e-vokalen mellem 2. og 3. radikal. (Endelig kan man slå den op i ordbogen og konstatere, at den overhovedet kun forekommer i én aktiv konjugation + den tilhørende passive).

צָוְהָי – roden er *lamed-he*, men den er IKKE ”hul”, for 2.-radikalen *waw* er en rigtig konsonant og ikke et vokalbogstav.

vers 31)

עֲנִיָּם – jf. v. 3,7 og 3,17.

וַיִּקְדָּו – et ”reduplicerende” verbum, også kaldet *ajin-ajin*, dvs. verbet har i virkeligheden kun to radikaler, men i stedet for at være en ”hul” rod, der fylder hullet i midten ud med en lang vokal,

fordobles den sidste radikal i mange bøjningsformer, jf. § 2.6.4.2.2 (s. 78-79) og paradigme s. 194. Her er opslagsformen således **דָּקָדָּק**. *Dagesh* i *qof* kunne forlede til at tro, det er *pe-nun*, men der er desværre bare tale om en uregelmæssig variant af de reduplicerende verber *m/* forlænget (fordoblet) førsteradikal (paradigme for denne særlige unode s. 195).

וַיִּשְׁתַּחֲוֶי – bizart og relativt hyppigt verbum (I vil møde det igen både i Exodus og i Job) som tilsyneladende har fire rodbogstaver: **וְשַׁחֲוֶי** (hvor **ו**, nota bene, er en konsonant!). I Gesenius opfattes det som en slags udvidet *hitpa'el* med ”fordoblet” 3.-radikal af **וְשַׁחֲוֶי** (dvs. et oprindeligt konsonantisk **ו** er både bevaret som konsonant OG som vokalisk **ו** a la *lamed-he*-verber), men den rigtige forklaring er nu nok snarere den man finder i nyere ordbøger, hvor det slås op under **וְשַׁחֲוֶי**, og det ekstra **וְ** forklares som ”infix” hørende til en særlig konjugation ”hishtaf’el” (som er rygende uregelmæssig på hebraisk, men helt normal på andre semitiske sprog). Se paradigme og forklaring s. 181.

Kapitel 6

vers 3)

וַיִּזְכְּרוּ ... וַיִּזְכְּרוּ – to gamle venner, det næsthyppigste *lamed-he*-verbum og det tredje-hyppigste *pe-waw/jod*-verbum. Form?

vers 4)

וְהַקְמַלְתִּי – ”hul rod” i *hif'il*, § 2.6.4.2.1 (s. 78 øverst og paradigme s. 188). I paradigmet optræder nøjagtigt denne form irriterende nok med pleneskrevet *o*-vokal mellem rod og endelse, men begge former er mulige.

וַיִּבְרַח – **וַיִּבְרַח**, ”pagt” er en af de rigtig tunge teologisk ladede gloser i GT. Husk den.

וְעִמָּךְ – bemærk, at selv om præpositionen **עִמָּךְ** (”med”) og objektsmærket **עִמָּךְ** kan være umulige at skelne fra hinanden i sig selv, så er forskellen tydelig, når de optræder med suffix, idet præpositionen så har *i*-vokal (som her), men objektsmærket har *o*-vokal, jf. § 2.7.4 (skemaerne nederst s. 84).

וְלִתְּתִי – vanvittigt uregelmæssig infinitiv af meget hyppigt verbum (s. 73 øverst, paradigme s. 182) – men bemærk at det er relativt normalt for *pe-nun*-verber at have infinitiv, hvor *nun* bortfalder og der føjes *taw* til enden, så det er egentlig kun tredjeradikalens fuldstændige forsvinden i denne form, der er decideret uregelmæssig).

וְיִגְרַעְתֶּם – opslagsform **וְיִגְרַעְתֶּם** (det skulle man nok i en snæver vending kunne gætte sig til, da det er nærliggende at *qibbutz*-vokalen under *gimæl* nedstammer fra en *u*- eller *o*-vokal skrevet med *waw*).

vers 6)

מִתְחַת – normalt er מִתְחַת = ”under” ell. ”ud under” i fysisk forstand, § 2.5.4 (s. 61). Her nærmere = ”ved hjælp af” eller ”i forbindelse med”, men det kan man jo også sige på dansk (fx. ”under stort spektakel”).

סְבֹלָה – slås i Gesenius op under סְבָלָה som man skulle forvente. I Holladay af mærkelige grunde under סְבֹלוֹת. Forekommer under alle omstændigheder kun i pluralis.

וְהִצְלִיתִי – jf. v. 3,8.

נִטְוִיהַ – pass. ptc. af *lamed-he* gendanner det konsonantiske *jod* som tredjeradikal. Fænomenet sidst set i v. 3,16. Da roden også er *lamed-he*, har den eget paradigme (sammen med נִכְהַ) s. 184, i denne form bøjes den dog ligesom ”almindeligt” *lamed-he*.

וּבְשֹׁפְטִים – roden שֹׁפֵט (med *tet*, ikke *taw*) bør man lægge sig på sinde. Foruden verbet שֹׁפֵט (”at skaffe retfærdighed”) og participiet שֹׁפֵט (”en dommer”) ligger det til grund for det kolossalt vigtige GT-teologiske begreb מְשֹׁפֵט (retfærdighed), som vi kommer til at møde i Salme 25. Her er det dog et andet afledet substantiv, שֹׁפֵט (”straf” eller ”dom”).

vers 7)

וַיִּדְעָתָם – der mangler øjensynligt en vokal under *jod*. Forklaringen findes i § 2.1.1 (s. 41) om vokalisering af konjunktionen *waw* forud for *jod* med *shwa*.

הַמוֹצִיא – umiddelbart falder rødderne יָצָא og מָצָא én ind. Den pleneskrevne *o*-vokal forud for 2.-radikalen kan dog kun forklares ud fra én af de to rødder.

vers 8)

וְהִבְאִתִּי – Roden skulle gerne være velkendt. Hjælp til bøjningen (som man kan identificere på *he*-forstavelsen og på den lange *e*-vokal mellem de to radikaler): § 5.2.1.5 (s. 193).

וְנִשְׂאָתִי – *lamed-alef* (stumt) og *pe-nun*. Paradigme s. 183. Dukker op igen 19,4, og er i det hele taget ret hyppigt.

vers 9)

מִקְצֹר רִיחַ וּמַעֲבֹדָה קִנְיָה – præpositionen מִן her = ”pga.” (som når man på dansk siger ”rød i hovedet af vrede”). Bemærk at de to i øvrigt parallelle udtryk, der begge i en snæver vending kunne oversættes til noget a la nomen + adjektiv, er konstrueret forskelligt på hebraisk, jf. henholdsvis § 3.2.6.4.7 (s. 109) og § 3.2.3.1 (s. 101).

vers 12)

עֲרַל שִׁפְתָיִם – ”epexegetisk” konstruktforbindelse, § 3.2.6.4.7 (s. 109), hvor konstruktledet karakteriserer absolutusleddet nærmere (”uomskåret vedrørende læberne”), jf. Ex 4,10. Må svare til dansk ”dårligt skåret for tungebåndet”; der lader ikke til at være nogen sammenhæng med den religiøse betydning af at være uomskåret.

vers 29)

דָּבַר – Verbet ”at sige” er generelt *pi’el*, men har participium i *qal*.

vers 30)

עָרַל שִׁפְתֵיָם – jf. v. 12.

Kapitel 7

vers 1)

נְבִיאָה – ”profet”, נְבִיא. Det er fristende at tro, det er en slags *hif’il* af בּוֹא, men nej: Det er et nomen, der muligvis kommer af et akkadisk verbum *nabû*, ”at kalde”, og optræder i hvert fald også som selvstændig verbalrod נבא, ”at profetere”.

vers 2)

אֶצְנֶנֶךָ – verbum med konsonantisk *waw*-radikal. Sidst antruffet i 4,28.

vers 4)

צְבָאוֹתֵי – opslagsform צָבָא, ”hær(enhed)”. Flertalsformen oversættes traditionelt ”hærskarer”, ikke mindst i Guds tilnavn, konstruktforbindelsen ”Hærskarers Herre” (יהוה צְבָאוֹת), som dog også har overlevet som en slags misforstået egennavn ”Herren Sebaot” fx i Den Danske Salmebog nr. 514 og 556.

vers 5)

בְּנִטְוֵי – dobbelt svagt verbum (her dog med førsteradikalen *nun* bevaret) sidst set i v. 6,6.

מִתּוֹכֶם – jf. v. 3,2 (og 3,4).

vers 7)

בְּן־שְׁמֹנִים – ”80 år gammel” hedder på hebraisk ”søn [eller datter] af 80 år”. Tallene: Se s. 55-57.

vers 9)

לָכֶם – indholdsmæssigt mærkeligt. Septuaginta: ”os”, Peshitta: ”mig”.

אֶת־מִטָּה – ikke kun *lamed-he*-verber, men også nominer med vokalisk *he*-endelse taber *he* for et godt ord, § 2.2.6.2.2 (s. 49-50).

לְתַנִּין – en misforstået entalsform heraf (תָּן) kender man måske fra indledningen til *Moby Dick*.

vers 12)

מִטָּתָם – om nominer med den uopdragne vane at have *-ot*-endelse i pluralis, skønt de er maskulinum: S. 50 øverst.

vers 13)

וַיִּהְיוּ – Samme rod tidligere antruffet i både *hif'il* og *pi'el*. Denne gang *qal*, da det er Faraos hjerte selv, der gør noget. Paradigme s. 156, højre spalte.

vers 14)

מֵאֵן – man kunne tro, det var noget præpositionsagtigt, men overvej en verbalform: I hvilken stamform/konjugation vil roden מֵאֵן iflg. de regler vi kender, skulle vokaliseres sådan (jf. 4,23)?

vers 15)

שָׁפַת – sidst set i dualis v. 6,12, her i en anden (overført?) betydning.

הֵיֵאָר – jf. v. 4,9

נִהְפָּה – om primært laryngale verber: s. 70-71 og paradigme s. 156-57 (do. til נִהְפָּכוּ i v. 17).

vers 17)

תִּדַע – *pe-waw/jod*.

מָכָה – den trælse rod נָכַה, sidst set i v. 3,20 (og optræder hyppigt i de følgende vers – i v. 20 er kun én radikal synlig. Her må man ty til det specialsyede paradigme s. 184).

vers 18)

דָּגָה – fem. m. kollektiv betydning: דָּג (mask.) = ”en fisk”, דָּגָה (fem.) = ”fiskheden”, ”fiskene i almindelighed”

vers 19)

מִיָּמִי – jf. v. 4,9.

יְאֵרֵיהֶם – nu som alm. substantiv i pluralis (= bifloder/kanaler i forb. m. Nilen?)

vers 20)

וַיִּרֶם – om kons.impft. af hul rod i *hif'il*: s. 78 og paradigme s. 188 nederst.

vers 21)

יִכְלוּ – paradigme for יָכַל, se s. 168.

vers 22)

בְּלִטְיָהֶם – det בְּלִטְיָהֶם, som vi havde i 7,11 må være en alternativ form af dette. Opslagsform?

vers 23)

תֵּשֶׁ – *ajin-jod*, paradigme s. 189 nederst.

vers 25)

וַיִּמְלֵא – på dansk siger man selvfølgelig ikke, at dage ”fyldes”, men snarere at de går.

vers 27)

יִמְצָא – Roden kender vi fra 4,23 og 7,14. Problemet er kun, at det ligner en infinitiv, men at inf. passer skidt i sammenhængen. Tilsyneladende danner denne rod participium med ”assimileret” מָ-forstavelse (det burde jo hedde יִמְצָאָה i *pi’el*). Det passer særligt godt, idet formen kun forekommer i udtrykket יִמְצָאֵם, dvs. en slags sammentrækning af tre på hinanden følgende *mem*’er til to har været nærliggende.

vers 29)

וַיִּבְכְּהוּ – dvs. בָּכָהוּ.

Kapitel 8

vers 1)

וַיִּהְיֶה – hif’il kendes i perfektum på ה-præfiks og i imperfektum (m.fl. former) på præfiks vokaliseret med *patach*. Imperativ forener de to kendetegn, se § 2.6.2.3 (s. 68).

vers 2)

וַיִּטַּח – der er beklageligt lidt tilbage af roden i kons. impft., men da vi også havde verbet i v. 1 (og i 6,6; 7,5 og 7,19), går det nok.

וַיִּתְּכֶם ... וַיִּתְּעַל – tilsyneladende er ”tudse” (der her bruges kollektivt, jf. הִתְּנַחַח i v. 7,18) hunkøn.

vers 4)

וַיִּסְרַח – om י med andre betydninger end ”og”, se § 3.1.1 (s. 93-94).

vers 5)

וַיִּתְּפָאֵר – lettere gådefuldt udtryk. Kig under verbalroden i din foretrukne ordbog: Dette vers omtales garanteret særskilt.

וַיִּשְׂאֵרְנָה – fuldkommen regelmæssigt, men en personbøjning af verbet, vi ikke møder så hyppigt.

vers 6)

וַיִּבְרָרְהוּ – vokalerne kan være nødvendige: Roden בָּרַר kan både være et verbum, vi har set hyppigt, og et nomen, vi havde fire gange i kap. 4 (første gang 4,10). Bemærk nominets brede betydningsfelt: ”Ord”, ”sag”, ”anliggende”, ”ting”.

vers 8)

וַיֵּצֵא – paradigme s. 185.

vers 10)

הִמְרָם הִמְרָם – om konstruktioner med gentagelse af samme nomen: § 3.2.6.1.1 (s. 106).

vers 11)

וְהִכְבֵּד – abs. inf. med funktion som finit verbum: § 3.3.2.5.1.3 (s. 126).

Kapitel 19

vers 1)

לָצֵאת – vi har været der før, men lidt repetition: Om *pe-waw/jod*-verbers infinitiv med תַּ, se § 2.6.4.1.3 (s. 73).

vers 6)

וְגֵי קְדוֹשׁ – normalt bruges עַם om folket, Israel, og גֵּי om (de andre) folkeslag. At det ikke altid er tilfældet, kan man så se her.

vers 7)

וַיִּשֶׁן – om vokaliseringen af hhv. imperfektum, kort imperfektum (jussiv) og konsekutiv imperfektum af *ajin-jod*-verber, se det lille skema nederst s. 189.

vers 8)

וַיִּשָּׁב – jf. til v. 7 – her er det *ajin-waw*, og skemaet står nederst s. 188.

vers 9)

בָּא – kan formmæssigt være to forskellige verbalmåder (jf. paradigme s. 193). Så vælg ud fra sammenhængen.

וַעֲבוֹר (בּ) – jf. oversigt over præpositionelle udtryk s. 61.

vers 11)

וְנִכְנִים – Fungerer her som adjektiv, ”parat”, men er en verbalform (hvilken?) af כּוֹן, ”at være fast” e.l. (do. i vers 15).

וַיֵּרָד – repetition: Impft. af *pe-waw/jod*, se paradigme s. 165.

vers 12)

וְהִגְבַּלְתָּ – *i*-mærket mellem 2. og 3. radikal af *hif'il* er desværre (og helt regelmæssigt) totalt fraværende i 1. og 2. pers. sing. perf. Så må man nøjes med הִגְבַּלְתָּ-forstavelsen, som immervæk stadig er der.

מוֹת יוֹמָת – abs. inf. m/ finit form af samme rod kan godt (§ 3.3.2.5.1.1, s. 124-25) optræde i en anden stamform/konjugation end det finite verbum (do. 2 gange i det næste vers). Roden skulle gerne være velkendt – og den kommer igen i kap. 20.

vers 13)

יִהְיֶה – undgå forveksling af rødderne הִיָּה og הִיָּה, der bøjes på samme måde (paradigme s. 187 til venstre).

יִרְהַ – *pe-waw/jod* og *lamed-he*. Skønt roden er identisk, er det nok en anden glose end den vi havde i Ex 4,12.15 (det er svært at finde en fællesnævner for de to ords betydning). Paradigme s. 186 nederst.

vers 15)

אֶל־תִּגְשׁוּ אֶל־אִשָּׁה – forklaringen på dette tilsyneladende kvindefjendske udsagn handler faktisk mere om mændenes egen biologi: Se 3 Mos 15,16.

vers 16)

בְּהִיָּת – s. 187 til venstre.

בְּמִתְנָה – hvis man ikke gider slå glosen op, kan man muligvis udlede betydningen af verbalroden חָנָה fra v. 2.

vers 18)

מִפְּנֵי אֲשֶׁר – samlet udtryk med betydningen ”fordi”.

vers 19)

הוֹלִיךְ וְחָזַק – ordret ”gående (ptcp.) og stærk (adj.)”, dvs. ”blev stærkere og stærkere”. Om denne brug af הִלַּךְ, se ordbogen (Gesenius הִלַּךְ, *qal*, 4.c, Holladay, *qal*, 5).

vers 23)

יִכָּל – bøjning af יָכַל, se paradigmet s. 168.

הִעֲדֹתָהּ – at endelsen på perf. 2. sg. mask. skrives הִתָּה i stedet for הִתָּה, er almindeligt på *lamed-he*-verber (og נָתַן), men forekommer også hist og her i øvrigt.

וְקִדְשָׁתוּ – omvendt forsvinder *a*-vokalen helt fra endelsen, når der kommer pronominalsuffix på, § 2.7.6.1 (s. 86).

vers 25)

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם – man kan (fuldstændig som på dansk) bruge דִּבֶּר, ”han talte”, absolut, dvs. uden at anføre talens indhold, men man kan normalt ikke sige אָמַר, ”han sagde”, uden at det på en eller

anden måde meddeles læseren, at handlingen har et objekt. Men her skal nok bare underforstås et ”det”.

Kapitel 20

vers 3)

עַל־פָּנָי – formen פָּנָי vil man lede forgæves efter i ordbøger og grammatikker. Der menes *panáj*, hvilke skrives med *patach* i kontekst, men med *qamets* i pausalform. Rabbinerne har så for en sikkerheds skyld taget begge vokaler med her, fordi forskellige traditioner har forskellig verstælling, jf. at der ikke er noget *sof pasuq* (det overdimensionerede ”kolon”, som plejer at afslutte verset), og dermed er det uklart, om den sidste glose skal være i pausa.

vers 4)

מִמַּעַל – ikke med på listen over præpositionelle udtryk s. 61. Opslagsform מַעַל.

vers 5)

תִּשְׁתַּחֲוֶה – jf. note til 4,31.

רַבְעִים ... שְׁלִשִּׁים – ”tredje- og fjerdegenerationsefterkommere”: Bemærk, at roden simpelthen er talordene ”3” og ”4”, men vokaliseringen særlig.

vers 6)

מְצֹוֹתַי – da konsonanten *tsade* allerede har et vokaltegn *shwa*, kan det *waw*-med-prik-over, der kommer efter, ikke være et *holæm magnum*, men må være et konsonantisk *waw m/ holæm*.

vers 11)

וַיִּנָּח – paradigme for hul rod med laryngal som 3. rodbogstav, s. 191-92.

פָּרַח – Man ville forvente פָּרַח, da פ ganske vist ikke kan tage *dagesh*, men uproblematisk kan vokaliseres med andet end *a*-lyde; imidlertid følger verber med פ som anden-radikal til tider skemaet for sekundært laryngale verber (paradigme s. 158).

vers 12)

פִּבְד – adjektivet פִּבְד har vi tidligere mødt om Moses’ mundtøj (4,10) og faraos hjerte (7,14). Denne gang er der imidlertid tale om en verbalform.

vers 13)

לֹא תִרְצֶה – jf. om negationer § 3.5 (s. 140-142): לֹא er den indikativiske nægtelse (”dit eller dat *er* ikke tilfældet”), modsat לֹא, der bruges til forbud, anmodninger etc. Når her alligevel bruges den indikativiske nægtelse til et påbud, plejer man at sige, at det udtrykker et særligt kategorisk forbud (jf. dansk ”du spiser ikke småkagerne!”).

vers 17)

אֲשֶׁת – se skemaet over uregelmæssige substantiver § 2.2.5 (s. 44-45).

vers 18)

אִירָא – jf. § 2.6.4.1.5 (s. 74) om *lamed-alef*-verber: ”Normalt er א vokalbogstav eller stumt” (som her). *Alef* et kan også finde på helt at forsvinde, det er ofte tegn på, at man er begyndt at bøje *lamed-alef* som *lamed-he*, dvs. at det sidste rodbogstav slet ikke opfattes som en konsonant, men kun en knage til at hænge en evt. vokal på.

vers 20)

רָצַח (לְ) – jf. vers 19,9.

רָצַח – ordbøger og grammatikker er vistnok lidt uenige om, hvorvidt רָצַח er et substantiv, ”frygt”, eller en uregelmæssigt formet infinitiv af אִירָא, ”at frygte”. (Et godt eksempel på, at al grammatik er efterrationalisering).

אֲשֶׁת – paradigme for *lamed-alef* med laryngal som 1. rodbogstav, se s. 177.

vers 23)

אִירָא – hvis det skulle trænge til genopfriskning: Se tabeller s. 84 mht. forskellen på, hvordan præpositionen אֶת/אֵת og objektsmærket אֶת/אֵת opfører sig, når de får pronominalsuffix.

vers 24)

וְזָבַח ... מְזִבֵּחַ – bemærk den fælles rod i substantiv og verbum. I kommer til at gense den i Jonas.

שָׂלַחְמִים ... עֹלֶה – Et עֹלֶה (”brændoffer”) hedder naturligtvis sådan, fordi røgen stiger (עלה) til vejrs. Det er mere omstridt, hvorfor en anden vigtig offertype hedder שָׂלַחְמִים (forekommer stort set ikke i singularis) af roden שָׁלַח (”at være hel” m.m.): Er det fordi offeret udtrykker harmoni mellem Gud og mennesker (der så at sige ”spiser sammen”, når שָׂלַחְמִים-offeret bringes, jf. oversættelsen ”fredsoffer”)? Eller fordi det ofte er det sidste af en række ofre, og dermed gør offersekvensen ”fuldkommen” (se fx 3 Mos kap. 9)? Det er næppe fordi familien, der bringer offeret, selv får lov at spise kødet (”måltidsoffer” i dronningens oversættelse), for de spiser jo netop ikke ”hele” dyret, men lader Gud få de uspiselige dele: fedt og knogler (3 Mos 3,3-5).

בְּכֹל־הַמְּקוֹם – for at analysere sammensætninger med כֹּל kan det være nyttigt at huske på, at det egentlig er et abstrakt nomen med betydningen ”helhed”, og at det oftest optræder i konstruktforhold til det efterfølgende led. Reglerne for determination i konstruktforbindelser (§ 2.2.5) skal altså tages i betragtning: Havde der stået כֹּל־הַמְּקוֹם, ville det betyde ”helheden-af-sted

(ubestemt)”, dvs. ”ethvert sted” / ”alle steder”. Med den bestemte artikel, כָּל־הַמְּקוֹם, betyder det ”helheden-af-stedet”, dvs. ”hele stedet” / ”hele dét sted”. Formuleringen i verset ville faktisk være nemmere at forstå uden den bestemte artikel, men det må vi jo finde os i.

vers 25)

אָתָּה – bøjning af objektmærke m/ suffix, se skemaet s. 84.

הַנְּפִתָּה – paradigme s. 188.

וַתְּחַלְּלֵהָ – en ”reduplicerende” rod (*ajin-ajin*), der danner regelmæssig *pi'el* (og ikke *poel*, som beskrevet i § 2.6.4.2.3 (s. 79-80) samt paradigme s. 196).

Jobs Bog kap. 1-2

Kapitel 1

vers 4)

וְעָשׂוּ ... וְהָלְכוּ – kombinationen הָלַךְ + et andet verbum har flere funktioner, her betegner det nok noget habituelt: ”De plejede at holde fest” (jf. dansk, hvor den tilsvarende konstruktion dog nok oftest udtrykker det durative, ”han gik og passede børn”).

בֵּית אִישׁ יוֹמוֹ – eftersom בֵּית er utvetydigt konstruktform (absolutus: בֵּית), hører בֵּית אִישׁ sammen (”en mands hus” = hver sit hus). Altså må בֵּית אִישׁ og יוֹמוֹ opfattes som to adverbielle udtryk, der bestemmer verbalsætningen nærmere mht. henholdsvis sted og tid: De holdt gilde for hinanden ”i hver sit hus” og ”på hver sin dag” = det gik på omgang.

vers 5)

עֲלֹת מְסַפֵּר כָּלֶם – treleddet konstruktforbindelse: ”deres allesammens antals brændofre” = brændofre svarende til deres antal = et brændoffer for hver af dem.

וַיְבָרְכוּ – ordet betyder velsigne, men meningen her må være ”forbande”. Fænomenet kaldes ”skrivernes forbedringer” (*tiqqunê sofrim*) og omtales i Talmud. Man har åbenbart tænkt, at alene omtalen af det at forbande Gud var anstødelig. Jf. v. 10 og 11, samt 2,5 og 2,9.

vers 6)

לְהִתְיַצֵּב עָלָי – ”at stå over” nogen lyder på dansk som om man er den overlegne part. På hebraisk forholder det sig omvendt: Den overlegne part sidder ned, og undersåten rager derfor op over ham, fordi han er nødt til at stå op.

הַשָּׂטָן – hebraisk *satán* er et substantiv, som betyder ”en modstander”; her med bestemt artikel ”modstanderen”, hvilket åbenbart er titlen på én af ”gudssønnerne”, der ud fra sin optræden at dømme er den rigeligt emsige offentlige anklagemyndighed ved Guds himmelske hof. Forestillingen om en overdæmon eller anti-Gud med *navnet* Satan (uden bestemt artikel) kender vi til overflod fra både NT og den samtidige jødedom, men stort set ikke fra GT.

vers 9)

הַהֲהִיָּם – spørgepartiklen kan normalt genkendes på sin karakteristiske vokalisering הִיָּ, men under visse forhold, jf. § 2.1.3 (s. 42) får den almindeligt *patach*.

vers 14)

מַלְאָכָיו – her ses klart, at den ”egentlige” betydning af מַלְאָךְ ikke er ”engel”, men derimod ”postbud”. Når englene hedder sådan, er det fordi de er *Guds* budbringere.

vers 16)

וְהַיְיָ ... וְהַיְיָ – ”den ene ... og den anden” eller ”han ... og en anden”

vers 17)

רִשְׁוֹנִים – den første oversættelse, ordbogen tilbyder, kan næppe bruges (kaldæerne har meget på samvittigheden, men hovedjægere beskylder Bibelen dem ikke for at være). Kig ned over hele ordbogsopslaget og find den sekundære betydning, der giver mening her.

vers 18)

עַד – mon ikke noten i det tekstkritiske apparat har ret i, at der skal stå עַד?

vers 20)

וַיִּשְׁתַּחֲוֶה – en variant af vores uregelmæssige ven fra s. 181 nederst (og fra Ex 4,31 og 20,5), her dog uden det konsonantiske *waw*, der andetsteds kan få den til at ligne en rod *m/* fire radikaler.

vers 21)

וַיִּצְטַף – både ordbøger og grammatiker er enige med noteapparatet: Der menes וַיִּצְטַף – jf. § 2.6.4.1.5 (s. 74) har Helligånden af og til en kedelig vane med at behandle stumme *alef*’er som om de var tale om et *lamed-he*-verbum.

וַיִּמְהַר – dét er svært at forstå (jf. Johannesevangeliet 3,4), men problemet er selvsagt ikke grammatisk.

Kapitel 2

vers 2)

וַיִּמְהַר – jf. וַיִּמְהַר i 1,7.

vers 3)

וַיִּמְהַר – ”hans fortsættelse” + ptcp. = ”han fortsætter med at”

vers 4)

עוֹר בְּעַד־עוֹר – det ordsprogsagtige udtryk ”hud (til fordel) for hud” er nemt at oversætte, men svært at forklare. Det behøver vi så heller ikke.

vers 6)

הֵנִי – velkendt udråbsord, men med pronominalsuffix, som giver den et uvant udseende.

vers 7)

וַיִּי – når der kun er ét rodbogstav tilbage af verbet, må man ty til Flemmings vejledning s. 80-81 (eller huske, at vi har haft verbet i Ex 3,20; 7,17.20.25 og 8,12.13).

vers 11)

וַיִּיְעָדוּ – om verbalformer, der bevarer et konsonantisk *waw* som førsteradikal: § 2.6.4.1.3-4 (s. 73-74).

וַיִּלְנַחְמוּ – paradigme for נחם, se s. 173 øverst.

vers 12)

וַיִּשְׁאוּ – om forsvindende *dagesh*'er pga. *shwa*: Se § 1.4.2 (s.28) og 2.6.4.1.2 (s. 72).

Jonas' Bog

Kapitel 1

vers 3)

בָּאָה תַּרְשִׁישׁ – uden det lokativiske הָ, som vi har både i v. 3 og senere i dette vers, må det betyde, at skibet kom *fra* Tarsis (eller ”sejlede på Tarsis”).

vers 5)

לְהִקְלֹל – ”reduplicerende” (*ajin-ajin*) verbum. Ikke nogen vældigt hyppig kategori, men man er jo nødt til at vide, at de findes; se paradigme s. 194-95.

מֵעֲלֵיהֶם – endnu en af disse klumper af præpositioner. Jf. som altid s. 61. Med hensyn til הֶם, må det vel hen vise til sømændene snarere end til הַכְּלִים?

וַיִּוָּנֶה יֹרֵד – gik Jonas ned og lagde sig før eller efter at stormen var trukket op? Det må afspejle sig i oversættelsen af verbet, jf. § 3.3.2.4.1 (s. 118).

vers 6)

נֹאכַד – se § 2.6.4.1.1 (s. 72) og paradigme s. 163. Dukker op igen i v. 14 og i kap. 3,9.

vers 7)

בְּשֵׁלֶמֶי – en grimmer én! Præpositionen בְּ + relativpartiklen שֶׁ (der stort set fungerer som אֲשֶׁר, men optræder som præfix i stedet for selvstændigt ord, jf. § 2.1.4, s. 42) + præpositionen לְ + det spørgende pronomen מִי. Jf. lignende sammensætninger i v. 8 og 12, og bemærk at שֶׁ vender tilbage i 4,10 (den lader i øvr. stort set kun til at optræde i direkte tale her).

vers 8)

מֵאַיִן מֵאַיִן ... וְאַיִן מֵאַיִן – jf. Job 1,7 og 2,2; her betyder מֵאַיִן dog snarere ”fra hvilket” end ”hvorfra” – eller sagt på en anden måde: På hebraisk kan man sige ”hvorfra (mht.) land?”, hvor vi ville sige ”fra hvilket land?”.

vers 13)

הוֹלֵךְ וְהוֹלֵךְ – jf. הוֹלֵךְ וְהוֹלֵךְ i Ex 19,19.

vers 14)

דָּם נִקִּיא – jf. verbet נִקָּה, som vi havde i deklarativ *pi'el*, ”at erklære ren/skyldfri” = at frikende i Ex 20,7

vers 16)

וְיִירָאוּ – hvad er egentlig objektet for וְיִירָאוּ – og hvad er resten så, syntaktisk set?

Kapitel 2

vers 3)

וַיַּעֲנֵנִי ... שָׁמַעַתָּה – typisk for hebraisk poesi tages det ikke så nøje med at om- og tiltale Gud i 3. og 2. person i samme åndedrag. Læseren formodes at være indforstået og selv på talefod med Gud.

vers 4)

מְצוּלָה – *mem*'et skal til en afveksling *ikke* pilles af for at man kan finde opslagformen (jf. afsnittet om nominalklasser: מְקַדָּשׁ og מְצוּהָ s. 49, מְקַנָּה s. 50 og מְשַׁמְרֵת s. 52).

vers 5)

אֲוֹסִיף לְ... – på dansk nøjes vi med adverbiet ”igen”, på hebraisk bruger man et finit verbum: ”jeg skal tilføje at se” = ”jeg skal se igen”.

הַיְכַל קְדֹשׁ – om absolutusled, der står attributivt til konstruktledet (og derfor ofte nemmest oversættes til adjektiv), se § 3.2.6.4.6 (s. 108-109).

vers 6)

עַד־נֶפֶשׁ – selv de frommeste kan vist ikke ”stå i vand til sjælen” (selv om det egentlig lyder som et fedt Simon Grotrian-udtryk), så der bør nok findes en mere håndgribelig oversættelse. Check mulighederne i ordbogen.

vers 6-7)

De enkelte gloser skulle ikke udgøre noget større problem, men *sammenhængen* i første halvdel af v. 7 (og evt. også de sidste tre ord af v. 6) er ikke nem at få hold på. Det ses også af, at rabbinerne har ladet et vers slutte efter סוּף הַבּוּשׁ לְרֵאשִׁי, mens de tyskere, som har ansvaret for at have stillet teksten op som poesi, har ment at disse tre ord sammen med de første to i v. 7 udgør en verslinje. Dronningen er tilsyneladende mere enig med rabbinerne end med tyskerne.

vers 10)

יְשׁוּעָה – en (uforklarlig?) variant af יְשׁוּעָה.

Kapitel 3

vers 4)

וַיִּהְיֶה – roden sidst set i Ex 20,25 med betydningen ”at vanhellige”; her i en anden stamform, med den overførte betydning ”at begynde”. Paradigme for *ajin-ajin* (”reduplicerende rod”) med laryngal som 1. rodbogstav, se s. 198 øverst.

vers 6)

אֶדְרָתוֹ – det er fristende at smide ת-endelsen væk, når opslagsformen skal findes, men faktisk har en del femininums-nominer jo grundform med ת-endelse: § 2.2.2 (s. 44 øverst).

וַיִּכֶס – grundbetydning ”dække”, men her vel nærmest ”iføre sig”, idet objektet øjensynligt er det, der dækkes *med*, og ikke den der tildækkes. (Opslagets pkt. 6 i Holladay, pkt. 1.g. i Gesenius).

vers 7)

טַעַם – smag > det passende > det som passer en bestemt person > ”ordre”.

vers 9)

נִחַם – bemærk formsammenfald ml. *nif'al* og *pi'el* (paradigme s. 173 øverst.). Vælg ud fra sammenhængen. (og jf. v. 10, hvor man godt kan skelne, fordi formen er kons. impft.)

מִתְקַרֵּן אָפוּ – jf. Ex 4,14 (som dog havde verbet תְּקַרֵּן og ikke nominet תְּקַרֵּן).

Kapitel 4

vers 1)

וַיֵּרַע – paradigme for רָעַע s. 198 nederst.

vers 3)

טוֹב מוֹתֵי מִתְּיָי – om sammenligninger, se § 3.2.3.5.1 (s. 102), jf. også v. 8.

vers 4 og 9)

... הֵהִיטֵב – roden יטב (at være god eller behagelig) er et af de få ”ægte” *pe-jod*-verber, dvs. med oprindeligt *jod* og ikke *waw* som 1. rodbogstav, jf. § 2.6.4.1.4 (s. 74) og paradigme s. 166. I *hif'il* kan det både betyde ”at gøre godt” = ”at få noget til at være behageligt”, hhv. ”behandle nogen godt”, og det kan have en nærmest rent adverbial funktion, at gøre godt = at udføre på korrekt måde. Der synes at være tale om det sidste her: ”Gør du (mon) det rigtige (idet) du er vred?”. Takamitsu Muraoka mener i sin 700-siders grammatik, at verset er et eksempel på en deklarativ brug af spørgepartiklen, og at הֵהִיטֵב ikke går på det moralsk rigtige eller berettigede, men på det eftertrykkeligt gennemførte: ”Mon du er rigtigt vred?” = ”Du er *godt nok* dygtigt gal i skralden, hva’?”.

vers 7)

וַיִּבְרַשׁ – endnu et ”ægte” *pe-jod*-verbum (paradigme stadig s. 166).

Salmer

Salme 25

vers 2)

אֲבֹשָׁה – hule rødder med *tsere* i imperfektumspræfixet, se paradigme s. 187 til højre.

vers 3)

קָוִיָּה – *lamed-he* med konsonantisk *waw* som 2. rodbogstav. Sådan set ikke spor mere uregelmæssigt end øvrige *lamed-he*. Vender tilbage i en anden stamform/konjugation i v. 5 og 21.

רִיקָם – jf. Ex 3,21.

vers 4)

לְמַדְנִי ... הוֹדִיעֵנִי – hvis det kniber at identificere formen på det første ord (der er flere muligheder), kan det hjælpe at formode, at de to verber fungerer parallelt og sikkert har samme form.

vers 5)

יִשְׁעֵי – grundform יָשַׁע. Samme betydning som det hyppigere יְשׁוּעָה (Jonas 2,10, og kommer igen i Salme 98) og jf. verbet יָשַׁע.

vers 6)

רָחֵם – i denne funktion altid pluralis. Slås i Gesenius op under רָחַם, ”livmoder”, i Holladay separat under pluralisformen רָחֵמִים.

vers 7)

נְעוּרַי – som man kan se af endelsen (יַי i stedet for יי) er glosen i pluralis. Men man skal til ordbogen for at konstatere, at pluralis opfattes som ordets grundform (da det nærmest er en tidsangivelse, kan man måske sammenligne med dansk ”de gode gamle dage”, der jo også altid er i pluralis).

טוֹבָה – abstrakt nomen af roden טוב, som vi mest kender som adjektiv (jf. Ex 3,8; Job 2,10; Jonas 4,3.8 samt vers 8 og 13 i salmen her).

vers 8)

יָשָׁר – jf. Job 1,1.8; 2,3.

יָרָה – jf. note til Ex 4,12 (og bemærk, glosen kommer igen i v. 12 her).

vers 9)

עֲנִיָּים – en anden glose, men beslægtet (samme rod) med עֲנִי Ex 3,7.17 og עֲנִי i denne salme v. 16.

vers 10)

עֲדָתִי – bøjningsmønster for nominer m/ endelsen וֹת, § 2.2.6.2.5 (s. 53).

vers 11)

עֲוֹנִי – sidst set i Ex 20,5; må endelig ikke forveksles med gloser som עָוֹן, עֲוֹנִי og עֲוֹנֵי (jf. note til v. 9), de sidstnævnte kommer af *lamed-he*-roden עָוָה, mens glosen her har roden עוֹן med konsonantisk *waw*, dvs. den er ikke det mindste svag.

vers 12)

יִבְחַר – relativsætning uden indledende relativpartikel, § 3.4.2.4 (s. 139).

vers 16)

וְעֲנִי – jf. note til v.9.

vers 17)

הִרְחִיבוּ – umiddelbart et verbum i perf. 3. pl. – er det i så fald צָרוֹת לְבָבִי, der er subjekt? – eller et underforstået ”de”? Og kan der findes en betydning af verbet, der giver mening til nogen af delene? Dronningens oversættelse (og de fleste andre) ændrer ordet til imperativ (הִרְחִיבוּ).

vers 18)

עָנִי – her må man evt. gribe til det morfologiske afsnit i ordbogsopslagene for at finde ud af,

hvilken af de beslægtede gloser (jf. til v. 9 og 16), der vokaliseres således m/ pronominalsuffix.

וַיִּשָּׂא – velkendt *pe-nun*-verbum, oftest med fysisk betydning ”løfte”, her ”bære (over med)” = ”tilgive”.

הִטְאוֹתַי – jf. v. 7

vers 19)

רַבּוֹ – ”at være/blive mange” hedder oftest רַבָּה, her svarer formen imidlertid til roden רַבּב.

vers 20)

אֲבוֹשׁ – jf. v. 3.

vers 21)

יִשָּׁר – abstrakt nomen; jf. adjektiv יָשָׁר i v. 8 m.fl. steder.

Salme 41

vers 1)

לְמַנְצִיחַ – en verbalform (med præpositionen לְ), som det ikke burde volde vanskeligheder at afkode – men hvad meningen med det så er, er en anden snak. Salmeoverskrifterne er fulde af tekniske udtryk, som vi ofte ikke kender den nærmere betydning af. Men det er ikke et grammatisk spørgsmål. Kig i en kommentar, når behovet opstår.

vers 2)

אֲשֵׁרֵי מְשֻׁכְּלִי – egentlig plur. cstr. af אֲשָׁר, ”lykke” (som det slås op under i nogen ordbøger).

Forekommer kun i konstruktforbindelse som fx אֲשֵׁרֵי הָעָם = ”folkets lykke”, dvs. ”lykkeligt er dét folk (som ...)” (eller ”lyksaligt dét folk”, som Grundtvig fik det til, jf. den nye Salmebog nr. 376 eller den gamle nr. 335).

יִמְלִטְהוּ – jf. Job kap. 1, v. 15, 16, 17 og 19, men her i en anden konjugation/stamform.

vers 3)

וְאֵלֵי־תִתְּנֶנּוּ ... יְהוּהוּ יִשְׁמְרֶהוּ – jf. salmen i Jonas’ Bog: Der veksles frit mellem til- og omtale.

בְּנִפְשׁוֹ – må her tilsyneladende have en lidt anden betydning end vi er vant til fra fx Ex 4,19; Jonas 1,14; 2,6.8, Job 2,4 og Salme 25,13. Kig ordbogsoplaget igennem (og jf. at Septuaginta oversætter til εἰς χεῖρας).

vers 5)

הַפְּאָה – om lang imperativ, se § 2.6.1.1.3 (s. 63).

vers 7)

אֶשֶׁן – jf. Ex 20,7 og Jonas 2,9.

I dette vers møder vi i øvrigt for første gang det ddirriterende pladsbesparende fænomen i BHS' lay-out, at en linje der er for lang, kan have slutningen, som så er markeret med en klamme (i dette tilfælde: ”:”אֶשֶׁן”) skubbet op på den foregående linje (eller den efterfølgende, som i v. 10).

vers 9)

לְעֵלָּה – find venligst oversættelsen i ordbogen og ikke i 2. Korintherbrev kap. 6 v. 15.

vers 13)

יְהִי – sidst set Salme 25,21.

Salme 98

vers 1)

וּפְלֹאֵת – jf. Ex 3,20.

הוֹשִׁיעָה-לוֹ – formmæssigt skulle sagen være klar nok (når man lige får øje på verbets første radikal, der skjuler sig bag det vokaliske *waw*), men hvem eller hvad refererer לוֹ til?

קָדְשׁוֹ – jf. note til Jonas 2,5.

vers 4)

הִרְיֵעַן – her (og i v. 6) med anderledes positiv betydning end i 41,12.

vers 9)

בְּמִישָׁרִים – bemærk roden fra יָשַׁר (Job 1,1.8; 2,3 og Salme 25,8).

Salme 121

vers 1)

לְמַעַלְלוֹת – jf. Ex 20,26. Hvad ”en sang på trappetrinene” er, må man gætte sig til, men et rigtig godt bud er, at det betyder ”en valfartssang”, altså til brug ved rejsen til Jerusalem under de tre årlige valfartsfester, jf. at man pr. definition ”går op til Jerusalem”, uanset om man kommer fra Himalaya.

vers 2)

מֵעַם – sammensat præpositionelt udtryk; ikke med på listen s. 61, men skulle være til at regne ud.

vers 3)

יָתַן – det velkendte meget svage verbum denne gang med betydningen ”lade”, ”tillade”

אֶל-יָנוּחַ ... אֶל-יָתַן – hvad betyder det, at forfatteren anvender negationen לֹא og ikke אֵל? Passer det med dronningens oversættelse?

vers 6)

הִכָּפַח – lumsk dobbelt svagt verbum. Vi har haft det før (Ex 3,20; 7,17.20.25; Job 1,15.17; 2,7; Jonas 4,7.8).

Salme 136

vers 1)

הוֹדוּ – *pe-waw/jod* og *lamed-he* (paradigme s. 186 nederst), egl. ”at bekende”, men dermed også ”at-bekende-offentligt-at-nogen-fortjener-hyldest”, dvs. ”lovprise/takke” (man kan sammenligne med vores brug af trosbekendelsen, hvis primære plads jo ikke er i hidsige diskussioner og Grossbøl-sager, men i gudstjensten, hvor troen netop ikke bekendes over for nogen udenforstående observatører, men over for Gud, dvs. bekendelsen er snarere en lovsang end en række oplysninger om synspunkter). Ordet underforstås i mange af de følgende vers, der så starter med לְ for at markere lovprisningens genstand.

כִּי לְעוֹלָם הָסָדוּ – jeg skal spørge Karen, men jeg TROR ikke omkvædet tælles med, når man afgør, hvor meget tekst et eksamensspørgsmål skal omfatte. ☺

vers 4)

נִפְלְאוֹת – Se noten til Salme 98,1.

vers 6)

לְרַקַּע – ptcp. af tertiært laryngal rod, man ville forvente רָקַע, men her i konstruktform.

vers 19-20)

וְלְעוֹג ... לְסִיחוֹן – her skal לְ nok ikke forstås som en fortsættelse af הוֹדוּ, men som en slags alternativt objektsmærke jf. § 2.5.3 (s. 60), der præciserer v. 18.

vers 23)

שֶׁבַשְׁפָּלָנוּ – den alternative relativmarkør שֶׁ i stedet for אֲשֶׁר kender vi fra Jonas' Bog.